

ZLOSTAVLJANJE ŽENA KAO STARI HRVATSKI OBIČAJ Imamo li snage i hrabrosti prekinuti ga? (1)

Objavio [Klikni.hr](#) - 6. kolovoza 2020.

★★★★★ 5 (3)

„Nije muž od žene, nego žena od muža, i nije stvoren muž od žene, nego žena radi muža. Mužu je glava Krist, a glava ženi muž...” Tako je s oltara diljem ruralne Moslavine, malčice glasnije nego danas, zvonilo sredinom prošlog stoljeća. Siromašan i pobožan narod upijao je biblijske poruke koje su se tada samo malobrojni usudili dovoditi u pitanje. Većini su one bile smjernice za život i opravdanje za pojedina djela. Pa i nedjela.

U toj skromnoj seoskoj sredini znalo se gdje je ženi mjesto. Nije se smatralo primjerenim da se ona ističe, najbolje je bilo kad je šutke izvršavala naredbe koje su stizale od muževa, očeva, ponekad čak i sinova, rjeđe od starijih žena u obitelji. U slučaju neposluha, a često i bez takvog povoda, kažnjavana je, psihički i fizički. Potvrđuju to priče brojnih žena koje su same barem dio života provele u takvoj sredini. Među takvim svjedočanstvima je i ono Dragice T. (r. 1937.) koja ga je autorici ovoga teksta prije svoje smrti 2015. prenosila u više navrata. Riječ je o nekoliko priča o različitim ženama koje su živjele u njezinoj sredini, selima smještenima na sjeveroistoku Moslavine, otprilike na pola puta između Bjelovara i Garešnice.

Prva, vremenski najbliža priča odnosi se na Dragičinu blisku rođakinju Maru koja je preminula početkom osamdesetih godina prošloga stoljeća, na početku svojih sedamdesetih godina. Iako to nikada nije dokazano, šušalo se kako je njezina smrt posljedica premlaćivanja kojem je redovito bila podvrgavana. Od samog početka braka, fizički i psihički ju je zlostavljao suprug, što je ona podnosila bez opiranja. Prema riječima Dragice T., na jednak način zlostavljanje su prihvaćale i druge žene u toj seoskoj sredini, vjerojatno sluteći kako bi pokušaj otpora mogao biti kontraproduktivan te rezultirati dodatnim batinama. Mnoge od njih s vremenom su naučile kako se tijekom prihvaćanja udaraca suzdržati od jauka i plača. Osim fizičkih napada, Mara je redovito bila podvrgnuta i verbalnom zlostavljanju, psokama i prijetnjama, rijetko bi joj bio dozvoljen izlazak u društvo, nije imala pristup obiteljskim financijama, iako je sudjelovala u obavljanju svih poslova koji su donosili novac u kuću. Nije ju se pitalo za mišljenje prilikom donošenja važnih odluka, čak ni kada su se one odnosile na dvoje djece koje je rodila.

Druga priča koju je ispričala Dragica T. još je strašnija od prve. Samo nekoliko kilometara udaljena od Mare, u susjednom selu, u gotovo istovjetnim okolnostima živjela je njezina rođakinja po suprugu, Kata. Ona će, i prije nego što ozbiljnije upozna svog muža, doživjeti tešku traumu, u

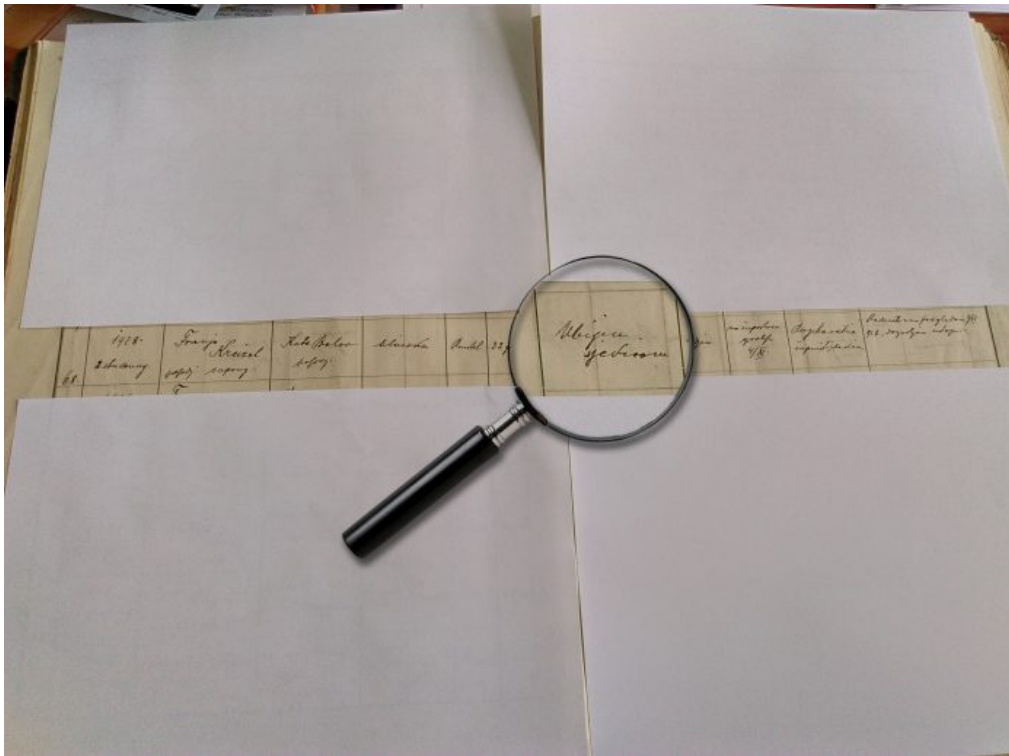

Žene o zlostavljanjima najčešće nisu govorile

usporedbi s kojom će joj kasnija redovna batinanja vjerojatno biti daleko podnošljivija. Prije udaje živjela je u obitelji u kojoj se zlostavljanje podrazumijevalo, a udala se prije nego što je njezin suprug odslužio vojnu obvezu, što nije bio rijedak slučaj u to vrijeme, sredinom prve polovine 20. stoljeća. Prije nego što se otputio u vojsku, njezin muž imao je taman toliko vremena da joj napravi dijete i da joj šakama da do znanja da ni u novom domu ne treba računati na tretman bolji od onoga na koji je navikla u rodnoj kući. Da je trudna, Kata je shvatila kada je on već bio u vojsci pa ga je o tome obavijestila pismom. No, umjesto radosti, kojoj se vjerojatno nadala, s povratnim pismom stigli su samo bijes, mržnja i optužbe za prijevaru. Muž joj je pisao kako to dijete ne može biti njegovo te joj je poručio da ne želi da ga ono dočeka kad se vrati kući. Nije nigdje zapisano ni u usmenoj predaji zabilježeno je li Kata pokušala pobaciti, no možemo pretpostaviti da jest jer i u tom dijelu Moslavine u to su vrijeme postojali načini da se to učini bez velike pompe. No, sve ako i jest pokušala,

pobačaj nije uspio, jer dijete se rodilo. Nigdje na papiru nije zabilježeno ni da je Kata proživljavala stravu i neopisiv strah od muževe reakcije nakon povratka iz vojske, no i to možemo pretpostaviti. Jer, teško da nešto drugo može objasniti njezin čin nakon rođenja djeteta, koji će sa stravom prepričavati nekoliko generacija nakon nje, uključujući i onu Dragice T., a onda i njezinih kćeri i unuka. Kako bi se spasila od muževa gnjeva i možda čak spasila vlastiti život, Kata je odlučila ubiti vlastito dijete. Postoji nekoliko verzija priče o tome kako je to učinila. No, na koncu je zapravo i sasvim nevažno je je li ga utopila u vodi ili petroleju. Ostaje tek strašna pretpostavka da je njezin strah, kakav su zacijelo osjećale i mnoge druge žene toga vremena, bio snažniji od majčinske ljubavi.

Treća priča Dragice T. seže u dalju prošlost, u dvadesete godine prošlog stoljeća. Iako joj nije osobno svjedočila, postoje pisani tragovi i drugi sugovornici koji potvrđuju njezinu istinitost. U toj su priči glavne junakinje Dragičina rođakinja Kata i njezina kćer Jaga. Nedugo nakon smrti supruga, Kata, udovica s troje djece, preudala se za muškarca iz istog sela. Novi suprug Franjo puno je pio te ju je ubrzo nakon vjenčanja počeo zlostavljati. Jednog dana, u žaru svađe, na nju je bacio sjekiru. U blizini je bila i Katina kćer Jaga. Vjerojatno želeći zaštititi majku, sjekiru koja je Katu promašila, Jaga je podigla s poda, bacila je nazad prema nasilniku te ga usmrtila. U tom trenutku počinje gotovo filmski zaplet za dvije žene koje su se, u vrijeme kad je to bilo gotovo nezamislivo, usprotivile obiteljskom nasilju. Kako bi spasila Jagu, Kata je krivnju za ubojstvo preuzela na sebe, nakon čega slijedi nevjerojatan rasplet te drame. Kako bi spasili nesretnu ženu, ljudi iz njezina sela pred službenim tijelima svjedoče kako ju je pokojni suprug godinama zlostavljao te ona ostaje na slobodi. I danas u podrumu Matičnog ureda u Garešnici stoji stara knjiga rođenih i umrlih iz obližnje župe kojoj je pripadao pokojni Franjo. U rubrici od 2. studenog 1928., uz njegovo ime stoji kratka bilješka – ‘ubijen sjekinom’.

Stare matične knjige skrivaju detalje kojih su lišene moderne, elektronske matice (Snima knjige Matičnog ureda u Garešnici)

No, sahranom i upisom Franje u knjigu mrtvih, ne prestaje nesreća za žene iz Katine loze. Iako je bila obilježena jer se od sela nije dalo sakriti da je zapravo ona ubila očuha, Jaga uspijeva pronaći ženika, no njezin suprug umire nedugo nakon vjenčanja, a ona ostaje sama s malim djetetom. Kako bi prehranila sina, počinje nadničariti kod imućnijih seljaka koji je s vremenom počinju seksualno iskorištavati. Kako će autorici ovoga teksta kasnije ispričati Jagina nećakinja Marica Š., „to su svi znali“. Nitko nije, barem ne javno, osuđivao muškarce koji su to činili, čak niti njihove vlastite supruge.

U to se vrijeme svaki oblik nasilja nad ženama podrazumijevao. Nećakinja čedomorke Kate iz druge ovdje ispričane priče, Marija B., prisjetila se jedne prilike kad je osobno svjedočila zlostavljanju svoje strine, otprilike tijekom šezdesetih godina prošlog stoljeća.

-Bilo je to na nekom obiteljskom okupljanju, više nas je bilo za stolom, a ona je rekla nešto što nije bilo po volji mojem stricu, njezinom mužu. Nije ništa rekao, samo joj je glavom pokazao da izađe van. Odveo ju je u štagalj i ondje je počeo tući. U kuću smo čuli udarce i jauke – ispričala je Marica B. No, nitko se, kaže, nije pomaknuo sa mjesta, nikome nije bilo ni na kraj pameti da pomogne ženi. Uplitanje u takve bračne probleme, kaže Marica B., bilo je nezamislivo. Druge žene nisu se usudile reagirati iz straha da i same ne postanu žrtve, a muškarci su nasilje drugih doživljavali kao opravdanje za vlastito.

Od trenutaka u kojem su se dogodile potresne priče ovdje spomenutih dviju Kata i Mare, ali bez sumnje i slične priče mnogih drugih Kata i Mara toga vremena, morat će proći više desetljeća da bi se o zlostavljanju žena počelo govoriti javno. Kad se to konačno dogodi, i kad konačno progovore i same žrtve, spoznat ćemo da je mnogo toga, bez obzira na protek vremena, ostalo isto i da su priče s početka prošlog i ovog stoljeća zastrašujuće nalik jedna na drugu. No, već činjenica da govorimo, i o jednim i drugima, značajan je pomak i budi nadu da su promjene na bolje moguće. (Slavica Trgovac Martan)

**Dozvoljeno prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autorice*

**Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije*

Sviđa ti se ovaj članak?

Dodaj zvjezdicu za ocjenu

Prosječna ocjena 5 / 5. Ukupno glasova: 3
